

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Методи економічних досліджень

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою даного курсу є поглиблення методологічних знань і оволодіння комплексом методів пізнання економічних процесів та явищ. Дисципліна "Методи економічних досліджень" є необхідним елементом у підготовці магістрів за спеціальністю „економічна теорія”. За час свого навчання студенти повинні були вже оволодіти основними знаннями з теоретичних економічних дисциплін і отримати уявлення про методи наукового пізнання, які застосовуються в теоретичній економіці. Цей курс є узагальнюючим щодо методів, які застосовуються в економічній теорії і акцентує увагу саме на методології економічних досліджень.

Завдання дисципліни:

- поглиблення знань про методи дослідження економіки і можливості їх застосування;
- формування навичок магістрантів щодо системного застосування різноманітних методів до об'єкту дослідження з урахуванням його специфіки;
- підвищення методологічної культури економічних досліджень.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- основні характеристики та риси різних етапів розвитку суспільства, економічної науки в цілому та їх відображення у економічній теорії
- як розвивалась методологія науки взагалі та як еволюціонувала методологія економічної науки
- які методи притаманні різним економічним школам та напрямам в залежності від трактування ними предмету економічної науки
- сучасну методологію та методи досліджень, область її застосування, переваги та недоліки

вміти

- виділяти основні методи наукового пізнання, використовувати загальнонаукові, філософські та специфічні методи в теоретичному аналізі економічних процесів,
- володіти культурою узагальнення теоретичних дискусій в економічній науці,
- бачити прикладне спрямування та можливість практичної реалізації результатів економічних досліджень.

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Фундаментальні принципи та основи економічної методології.

Тема 1. Предмет економічного та політекономічного дослідження. Методологія економічного дослідження.

Онтологічні та гносеологічні передумови розвитку економічної науки. Функції, предмет, суб'єкт та об'єкт дослідження економічної теорії. Залежність методології економічного дослідження від об'єкта вивчення. Структура дослідження. Суб'єктивне та об'єктивне в економічному пізнанні. Система економічних знань та її підсистеми. Методологія пізнання в політичній економії, сучасній економічній теорії. Філософські, загальнонаукові та специфічні методи пізнання економічних явищ. Економічні закони, принципи та категорії. Структура економічних категорій.

Тема 2. Філософські та загальнонаукові принципи в економічному дослідженні. Політекономічні методи обґрунтування економічних явищ.

Основні принципи досліджень. Принцип матеріалізму. Системно-структурний аналіз. Синергетичний метод та принцип коеволюції. Роль принципу розвитку. Принцип історизму. Методи індукції та дедукції. Аналіз та синтез. Узагальнення та спостереження. Емпіричне та теоретичне в економіці. Закони діалектики в процесі пізнання економічної системи. Метафізичний метод. Сутність і явище, зміст і форма. Причина і наслідок, необхідність і випадковість, можливість і дійсність. Історичне і логічне. Основні методи в роботах А.Сміта, Д. Рікардо, К.Маркса, Дж. Мілля, А. Маршалла, Дж. Кейнса. Абстракція. Метод сходження від абстрактного к конкретному. Діалектика загального, особливого та одиничного. Цивілізаційний та формаційний підходи.

Тема 3. Методологія дослідження неокласичного аналізу. Математичне моделювання в економіці.

Поняття моделі та методи формалізації в економічній теорії. Л. Вальрас, Дж.Кларк, В.Парето, А.Пігу та перші моделі економічних процесів. припущення та абстракція при побудові економічних моделей. Економічна статика та динаміка, особливості аналізу. Графічні та аналітичні моделі. Метод системної динаміки, кореляційно - регресійний аналіз. Логіка класичної теорії та її основні постулати. Принцип раціональної поведінки та „економічна людина”. Граничний підхід та функція граничного приросту. Граничні величини та їх використання. Економічне моделювання у неокласичному аналізі. Двохмірні моделі, їх недоліки та переваги. Похідна від загальних величин та її економічний зміст. Обмеженість класичного аналізу.

Модуль 2. Сучасна економічна методологія та «економічний імперіалізм».

Тема 4. Економічна поведінка та методи інституціонального напрямку.

Методологічний індивідуалізм, холізм та інституціональний детермінізм як головні вихідні методи інституціональної теорії. Основні напрямки інституціоналізму: теорія контрактів, теорія суспільного вибору, теорія власності, теорія трансакційних витрат. Основні поняття теорії ігор. Типи рівноваги та взаємодія між індивідами. Ігри, що повторюються. Чисті та змішані стратегії. Еволюційно-стабільна стратегія.

Тема 5. Статистичні та структурні методи дослідження економічних процесів. Міжгалузевий баланс в структурному аналізі економіки.

Джерела інформації і сучасні методи її збору та обробки. Комплексні коефіцієнти абсолютних, відносних та середніх величин. Статистичні узагальнення та пояснення статистичних даних. Індекси та коефіцієнти. Основні економічні індекси. Індекси фізичного об'єму та цінові індекси. Збір та обробка даних. Статистичні таблиці, їх створення та аналіз. Класифікація міжгалузевих балансів. Схема натурального міжгалузевого та вартісного балансу. Статична відкрита модель міжгалузевого балансу та її основні показники. Коефіцієнти прямих та повних витрат. Обґрунтування коефіцієнтів прямих матеріальних витрат. Динамічна модель Леонт'єва та її модифікації.

Тема 6. Закони економічної еволюції та методи дослідження функціонування економічних систем.

Універсальні закони еволюції. Еволюційна економіка. Життєві цикли в економіці. Закономірності технологічного розвитку. Синергетика та її основні категорії. Синергетичний розвиток та економічні процеси. Нелінійні економічні траєкторії. Сучасна компаративістика. Засоби порівняння економічних систем. Час в економічному розвитку. Статична та динамічна економіка. Часові ряди та їх використання в економічних дослідженнях.

Рекомендована література

Базова

1. Автономов В.С. Модель человека в экономической науке. СПб.: экономическая школа, 1998.
2. Алле М. Экономика как наука. М.: Наука для общества, 1995.
3. Ананьин О.И. Структура экономико-теоретического знания. Методологический анализ. М.: Наука, 2005.
4. Беккер Г. Человеческое поведение. Экономический подход. М.: ГУ ВШЭ, 2003.
5. Блауг М. Методология экономической науки, или как экономисты объясняют. Пер. с англ. М.: НП «Журнал Вопросы экономики», 2004.
6. К вопросу о «кризисе» экономического знания. Материалы теоретического семинара, М.: ИМЭМО РАН, 2002.
7. Мочерний С. Методологія економічного дослідження. К.: Знання, 2000.
8. Орехов А.М. Методы экономических исследований. Учебное пособие. М.: Инфра-М, 2006.
9. Поппер К. Логика и рост научного знания. М.: Прогресс, 2003.
10. Садченко К.В. Законы экономической эволюции. М.: Дело и сервис, 2007.
11. Ходжсон Д. Экономическая теория и институты. Манифест современной институциональной теории. М.: Дело, 2003.